تاریخ دریافت مقالـه: ۱۳۹۵/۰۹/۱۳
تاریخ پذیرش نهایـی: ۱۳۹۶/۱۰/۱۹

مطالعهٔ تطبیقی عناصر به کار رفته در شناسنامهٔ فرش‌های موجود در موزه‌های داخل و خارج از کشور و ارائهٔ الگویی مناسب برای سازماندهی فرش‌ها در موزه‌ها

لیلا درویشی کلور(نویسنده مسئول)
کارشناسی ارشد رشته کتابداری دانشگاه الزهرا
Email: Darvishi.leila@yahoo.com

دکتر زویا آبام
دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی استادیار گروه کتابداری، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا

معصومه کربلا آقایی کامران
دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی استادیار گروه کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا

دکتر سید جلال‌الدین بصام
دانشیار موسسه عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی سازمان تحقیقات اموزش و ترویج کشاورزی

گلجام
دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۲
پاییز و زمستان ۱۳۹۶

■ **چکیده:**

پژوهش حاضر با هدف شناسایی و بررسی عناصر به کار برده شده در شناسنامهٔ فرش‌های موزه‌ای برای توصیف و مدیریت اطلاعات فرش‌های موزه‌ای انجام شده است. این پژوهش به لحاظ هدف از نوع کاربردی است که با روش مطالعهٔ سندی انجام شده است. داده‌های مورد نیاز پژوهش با مطالعه و تحلیل محتوای شناسنامهٔ فرش‌های موجود در موزه‌های داخلی و وب‌سایت موزه‌های خارجی دربردارندهٔ فرش دستباف به دست آمده است. یافته‌های پژوهش حاضر می وضعیت موزه‌های داخلی ایران و خارج از کشور را برای سازماندهی فرش به عنوان یک شیء اطلاعاتی به تصویر می‌کشد و موزه‌هایی را که در این زمینه موفق‌تر عمل کرده‌اند شناسایی و معرفی میکند. علاوه بر آن، به دست آوردن شمایی از وضعیت موجود نه‌تنها وضعیت موزه‌ها را به منظور سازماندهی اطلاعات مربوط به فرش مشخص میکند، بلکه عناصری را که برای توصیف فرش به عنوان یک شیء موزه‌ای مورد نیاز است نیز شناسایی می‌کند و مهم‌ترین عناصر و همچنین عناصر مشترک به کار برده شده در موزه‌های داخل و خارج از کشور را برای سازماندهی اطلاعات فرش معرفی میکند. همچنین نتایج این پژوهش به مدیریت بهتر مجموعه فرش‌های موجود در موزه‌ها، حفظ و صیانت از فرش‌های موجود در موزه‌ها، ارتباط موزه‌ها با یکدیگر، برگزاری نمایشگاه‌های فرش، امانت و همچنین اشاعهٔ اطلاعات مربوط به فرش‌های موزه‌ای کمک می‌کند و در نظم بخشیدن به اطلاعات فرش‌های موزه‌ای، مدیریت دقیق و درست این اطلاعات، فراهم کردن شرایط مناسب برای انجام پژوهش‌هایی در زمینهٔ فرش‌های موزه‌ای و در واقع گسترش علم و دانش نقش مؤثری خواهد داشت.

واژه‌های کلیدی: فرش، شناسنامهٔ فرش، موزه، اشیا موزه‌ای

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

■ مقدمه

اشـیای موجـود در موزه‌هـای هـر جامعـه نمـاد هویـت فرهنگـی و ملـی آن جامعـه بـه شـمار می‌آینـد کـه هنـر، آداب و رسـوم، مذهـب، باورهـا و اعتقـادات پیشـینیان آن جامعـه را نمایـان می‌کننـد. موزه‌هـا جایـگاه مهمـی در معرفـی ایـن هویـت و محافظـت از آن دارنـد. هـر شـیء فرهنگی-تاریخـی پـس از ورود بـه مـوزه بـه منظـور مستندسـازی و ایجـاد شـرایط مناسـب بـرای نگهـداری سـاماندهی می‌شـود؛ بخشـی از سـاماندهی شـیء مـوزه‌ای سـازماندهی اطلاعـات مربـوط بـه آن اسـت (نوشـین‌فرد و قره‌بـلاغ: ۱۳۹۲، ۱۰۰).

فـرش دسـتبافت بـه عنـوان یـک شـیء مـوزه‌ای یکـی از نشـانه‌های هویـت فرهنگـی و تاریخـی در برخـی از کشـورها از جملـه ایـران اسـت و دربردارنـدۀ مفاهیـم و نمادهایـی اسـت کـه ریشـه در باورهـا و اعتقـادات مـردم آن سـرزمین‌ها دارد. عـلاوه بـر آن، فـرش بـه عنـوان یـک شـیء مـوزه‌ای دربردارنـدۀ اطلاعـات ارزشـمندی اسـت کـه می‌توانـد بـه عنـوان یـک منبـع اطلاعاتـی در انـواع پژوهش‌هـای هنـری، تاریخـی، فرهنگـی، جامعه‌شناسـی و ماننـد آن مـورد اسـتفادۀ علاقه‌منـدان، کاربـران و مراجعه‌کننـدگان بـه موزهـا قـرار گیـرد. از ایـن رو فـرش نـه تنهـا بـه عنـوان یـک اثـر هنـری و تاریخـی بلکـه بـه عنـوان یـک شـیء اطلاعاتـی ارزش و اهمیـت فراوانـی دارد.

مشـخص اسـت کـه موزه‌هـا بـرای معرفـی ویژگی‌هـای فـرش و سـازماندهی آن بـه عنـوان یـک شـیء اطلاعاتـی اقـدام بـه تهیـۀ شناسـنامه کرده‌انـد. بـا بررسـی شناسـنامه‌های فرش‌هـای مـوزه‌ای در داخـل و خـارج از کشـور مشـخص شـد کـه شناسـنامه‌ها بـر چـه ویژگی‌هایـی بیشـتر تأکیـد کرده‌انـد و عناصـر مشـترک آن‌هـا چـه بـوده اسـت. عـلاوه بـر آن، آیـا ایـن شناسـنامه‌ها از یکدسـتی کامـل و جامعـی برخوردارنـد و بـه طـور کامـل بیان‌کننـدۀ ویژگی‌هـای فرش‌هـای مـوزه‌ای هسـتند؟ بـا وجـود ایـن، مطالعـات اولیـه‌ای کـه روی موزه‌هـای داخـل و خـارج از کشـور انجـام شـده اسـت نشـان می‌دهـد کـه عناصـر بـه کار رفتـه در شناسـنامۀ فرش‌هـای مـوزه‌ای از یکدسـتی جامـع و کاملـی برخـوردار نیسـتند و ایـن عناصـر بـه طـور کامـل ویژگی‌هـای فرش‌هـای مـوزه‌ای بیـان نمی‌کننـد.

همچنیـن در مـورد این‌کـه موزه‌هـا بـرای سـازماندهی اطلاعـات مربـوط بـه فـرش چگونـه عمـل کرده‌انـد و بـه چـه عناصـری بـرای توصیـف و بیـان ویژگی‌هـای فرش‌هـای مـوزه‌ای نیـاز دارنـد، تحقیـق و پژوهشـی انجـام نشـده اسـت.

■ مبانی نظری و پیشینۀ پژوهش

بـا توجـه بـه بررسـی‌های اولیـه مشـخص شـده کـه در سـازماندهی اطلاعـات اشـیاء مـوزه‌ای به‌خصـوص فـرش پژوهـش خاصـی انجـام نشـده اسـت، بنابراین در این‌جـا بـه مطالعـات مرتبـط در زمینـۀ اشـیاء مـوزه‌ای اشـاره می‌شـود.

ایلخانـی (۱۳۹۲) در پایان‌نامـۀ خـود بـا عنـوان «بررسـی حفاظتـی مجموعـه آثـار مـوزۀ هنرهـای ملـی بـا نـگاه ویـژه بـه زنجیـرۀ حفاظتـی» بـه معرفـی و بررسـی آثـار مـوزۀ هنرهـای ملـی ایـران از دیـد حفاظتـی پرداخـت. وی در تحقیـق خـود بـه لـزوم ایجـاد برنامـه‌ای جامـع و اسـتاندارد بـرای حفاظـت و سـازماندهی مجموعه‌هـای مـوزه‌ای تأکیـد می‌کنـد. همچنیـن در ایـن پژوهـش فعالیت‌هایـی از قبیـل تهیـه مـدارک حقوقـی و حفاظتـی، ایجـاد و تکمیـل بانـک اطلاعاتـی، بررسـی مجموعـه، تهیـۀ شناسـنامه‌های علمـی، مطالعـات آسیب‌شناسـی، مستندسـازی، نمایـش اشـیاء و معرفـی آن‌هـا بـا عنـوان مهم‌تریـن فعالیت‌هـا بـرای حافظـت از مجموعـه آثـار مـوزه‌ای ذکـر شـده اسـت.

قلعه‌بیگی‌پـور (۱۳۹۱) در پایان‌نامـۀ خـود بـا عنـوان «طبقه‌بنـدی سـکه‌های صفـوی مـوزۀ خـوی»، بـا توجـه بـه ضـرورت شـناخت سـکه‌های دورۀ صفـوی، بـه طبقه‌بنـدی سـکه‌های صفـوی مـوزۀ خـوی پرداخـت. وی بـا تعییـن تعلـق سـکه‌ها بـه هـر یـک از پادشـاهان خـاص دورۀ صفـوی، تمایـز و تفـاوت سـکه‌ها را مشـخص و اهمیـت آن‌هـا را آشـکار کـرده اسـت. در واقـع بازشناسـی و بازخوانـی سـکه‌های صفـوی مـوزۀ خـوی بـا دیـد و نگرشـی موشـکافانه‌تر و بررسـی آن‌هـا از لحـاظ تمامـی اجـزا و عوامـل سکه‌شناسـی (محـل ضـرب، خوانـدن خطـوط، شـناخت عیـار و وزن، تهیـۀ شناسـنامه و کاتالوگ‌هـای فرهنگـی سـکه‌ها و ثبـت مشـخصات سـکه‌ها بـا توجـه بـه اسـتانداردهای بین‌المللـی) هـدف ایـن پایان‌نامـه بـود. وی همچنیـن بـه طبقه‌بنـدی مجموعـه سـکه‌های

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

صفـوی مـوزه بـا نگاهـی تـازه از ورای خصوصیـات ظاهـری هـر سـکه نسـبت بـه سـکهٔ دیگـر و تأثیـر عوامـل اقتصـادی، سیاسـی، مذهبـی و اجتماعـی در تغییـر سـکه‌های دورهٔ صفویـه پرداخـت. بـا توجـه بـه موضـوع موردنظر، گـردآوری داده‌هـا از طریـق موزه‌هـا و کتابخانه‌هـا و بررسـی مسـتقیم آثـار صـورت گرفـت. روش پژوهـش توصیفـی و تاریخـی بـوده اسـت.

تـوده فـلاح (۱۳۹۰) در پایان‌نامـهٔ خـود بـا عنـوان «بررسـی و طبقه‌بنـدی اشـیاء مفرغـی شـمال غـرب ایـران (مـوزهٔ ایـران باسـتان)» بـه معرفـی اشـیاء مفرغـی متعلـق بـه عصـر مفـرغ و اوایـل عصـر آهـن پرداخـت. وی در ایـن پژوهـش بیشـتر بـه توصیـف ایـن اشـیاء پرداختـه و، پـس از بررسـی و مطالعـه، آن‌هـا را از نظـر شـکل و خصوصیـات ظاهـری از جملـه انـدازه، جنـس، کاربـرد، نقـوش و تزیینـات بـه کار رفتـه طبقه‌بنـدی کـرده اسـت. هـدف از انجـام ایـن پژوهش مستندسـازی و تهیـهٔ شناسـنامه عمومـی بـرای اشـیاء مفرغـی پیـش از تاریـخ مـوزهٔ ایـران باسـتان بـوده اسـت.

امینـی (۱۳۹۰) در پایان‌نامـهٔ خـود بـا عنـوان «بررسـی حفاظـت فرش‌هـای مـوزه‌ای در ابعـاد کوچـک: مطالعـهٔ مـوردی نمونـهٔ فـرش لهسـتانی واقـع در مـوزهٔ فـرش ایـران» بـه بررسـی یـک نمونـه فـرش از گـروه فرش‌هـای لهسـتانی و نیـز فرش‌هـای مـوزه‌ای در ابعـاد کوچـک پرداخـت. وی همچنیـن در بخشـی از پایان‌نامـهٔ خـود بـه شـیوهٔ نمایـش و چگونگـی ارائـهٔ اطلاعـات فرش‌هـا پرداخـت و حفاظـت از اطلاعـات اشـیاء مـوزه‌ای و شـیوهٔ صحیـح ارائـهٔ اطلاعـات را در پژوهـش خـود مـورد توجـه قـرار داد. در ایـن پژوهـش بیشـتر بـه جنبه‌هـای توصیفـی (از قبیـل مستندسـازی، تهیـهٔ طـرح خطـی از اثـر و...) توجـه شـده اسـت.

در مقالـه‌ای بـا عنـوان «شـی مـوزه‌ای بـه عنـوان سـند: اسـتفاده از اطلاعـات پذیرفتـه شـده باکلنـد بـرای درک تجـارب مـوزه‌ای»، لاتـام[1] (۲۰۱۲) بـه درک معانـی اشـیاء مـوزه‌ای از دیـدگاه اطلاعـات پرداختـه اسـت. در ایـن مقالـه قوانیـن اطلاعاتـی مـوزهٔ باکلنـد بـه عنـوان یـک سـند بـرای نشانه‌شـناختی اشـیاء مـوزه‌ای بررسـی شـده اسـت. هـدف ایـن مقالـه ایجـاد دیدگاهـی جدیـد بـرای درک اشـیاء مـوزه‌ای اسـت و نتایـج حاصـل از ایـن پژوهـش بـه شـکل یـک مـدل بـرای درک اطلاعـات اشـیاء مـوزه‌ای بـه عنـوان یـک سـند ارائـه شـده اسـت. در ایـن پژوهـش مـوزه بـه عنـوان یـک سیسـتم اطلاعاتـی و شـیء مـوزه‌ای بـه عنـوان یـک سـند در نظـر گرفتـه شـده اسـت. همچنیـن اسـتفاده‌های چندبعـدی از مفهـوم اطلاعـات و عواقـب نشانه‌شـناختی اشـیاء مـوزه‌ای قابـل مشـاهده اسـت. در ایـن مقالـه سـند چشـم‌انداز گسـترده‌تری دارد و در ایـن مفهـوم فراگیـر، سـند مفهومـی نظـری و وحـدت بخش‌هـا، موزه‌هـا، کتابخانه‌هـا و آرشیوهاسـت.

■ هدف پژوهش

پژوهـش حاضـر در نظـر دارد بـا مطالعـه و بررسـی شناسـنامهٔ فرش‌هـای مـوزه‌ای، عناصـر بـه کار بـرده شـده بـرای توصیـف فـرش بـه عنـوان یـک شـیء مـوزه‌ای دارای ارزش اطلاعاتـی را شناسـایی کـرده و وضعیـت موجـود ایـن شناسـنامه‌ها را در موزه‌هـای داخـل و خـارج از کشـور تبییـن کنـد.

■ طرح پژوهش

پژوهـش حاضـر بـه لحـاظ هـدف کاربـردی اسـت و از روش مشـاهدهٔ سـندی بـرای بررسـی و شناسـایی عناصـر بـه کار بـرده شـده در شناسـنامهٔ فرش‌هـای موجـود در ۶ مـوزه داخـل و ۴۷ مـوزه خـارج از کشـور اسـتفاده کـرده اسـت. دسترسـی بـه موزه‌هـای خـارج از کشـور از طریـق وب‌سـایت ایـن موزه‌هـا بوده اسـت. در ایـن پژوهـش منظـور از موزه‌هـای داخـل موزه‌هایـی در شـهر تهـران اسـت کـه در مجموعـه خـود فـرش دسـتباف داشـته‌اند و فرش‌هـای آن‌هـا دارای شناسـنامه اسـت. ایـن موزه‌هـا عبارت‌انـد از مـوزهٔ ملـی ملـک، کاخ-مـوزهٔ گلسـتان، مجموعـه فرهنگـی سـعدآباد، مـوزهٔ رسـام عـرب‌زاده، مـوزهٔ هنرهـای ملـی ایـران و مـوزهٔ فـرش ایـران. همچنیـن لازم بـه ذکـر اسـت کـه از میـان موزه‌هـای خارجـی موزه‌هایـی انتخـاب شـدند کـه عـلاوه بـر دارا بـودن فـرش در مجموعـهٔ خـود، اطلاعـات آن‌هـا بـه صـورت برخـط نیـز قابـل بازیابـی بـود.

پرسش پژوهش: شناسـنامهٔ فـرش در موزه‌هـای ایرانـی و خارجـی دربردارنـدهٔ چـه عناصـری اسـت؟

ایـن سـؤال بـا هـدف بررسـی عناصـری کـه از دیـدگاه متخصصـان موزه‌هـا بـرای سـازماندهی و مستندسـازی اطلاعـات مربـوط بـه فـرش مهـم اسـت و در سـازماندهی اطلاعـات مربـوط بـه فـرش در

1. Latham

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

مجموعه موزه‌ها به کار رفته مطرح شده است. برای پاسخگویی به این سؤال، عناصر به کار برده شده در شناسنامهٔ فرش‌های موجود در موزه‌های داخلی و خارجی بررسی و استخراج شد.

لازم به ذکر است که بجز موزهٔ ملی ملک، در هیچ کدام از موزه‌های داخلی مورد بررسی در پژوهش حاضر شناسنامهٔ تخصصی برای فرش‌های موجود در مجموعه وجود نداشت. در موزهٔ ملی ملک دو نوع شناسنامه با عنوان شناسنامهٔ عمومی و شناسنامهٔ تخصصی برای فرش‌های موجود در موزه تنظیم شده بود. عناصر موجود در شناسنامهٔ عمومی در گروه‌های مشخصات ثبتی اثر، اطلاعات پیدایش و تاریخ‌گذاری، اطلاعات فیزیکی و فن‌شناسی، الحاقات، نقوش و آرائه‌ها، نوشته‌ها و مهرها، اطلاعات حفاظتی و مرمتی و اطلاعات ارزشی تقسیم‌بندی شده بودند. عناصر موجود در شناسنامهٔ تخصصی در گروه‌های مشخصات ثبتی اثر، اطلاعات ورودی به موزه، اطلاعات پیدایش و تاریخ‌گذاری، اطلاعات فیزیکی و فن‌شناسی، نقوش و آرائه‌ها، اطلاعات تصویری، منابع مرتبط (بدون در نظر گرفتن وب‌سایت‌ها) و واژگان کلیدی قرار گرفته بودند. در پژوهش حاضر هر دو شناسنامه موجود در موزهٔ ملی ملک مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت.

سایر موزه‌های داخلی بررسی‌شده در این پژوهش (بجز موزهٔ رسام عرب‌زاده) از شناسنامه‌ای با عنوان شناسنامه کامپیوتری اموال منقول فرهنگی، که سازمان میراث فرهنگی کشور برای همهٔ اشیاء موزه‌ای تدوین می‌کند، به منظور سازماندهی اطلاعات مربوط به فرش‌های موزه‌ای استفاده کرده‌اند. متولیان این امر در کاخ موزهٔ گلستان و موزهٔ ملی فرش ایران برای تناسب بیشتر شناسنامهٔ ذکرشده با ویژگی‌های فرش تغییراتی اندک در آن‌ها ایجاد کرده و سپس آن‌ها را به کاربرده بودند. عناصر موجود در این شناسنامهٔ کامپیوتری در ۷ گروه مشخصات ظاهری، طبقه‌بندی، مالکیت، محل کشف، اسناد، تنظیم شناسنامه و گروه مربوط به اطلاعات خود موزه قرار گرفته بود. لازم به ذکر است که اگرچه موزه‌های نام برده شده برای سازماندهی اطلاعات مربوط به فرش‌های موجود در مجموعهٔ خود از این شناسنامه استفاده کرده بودند، عناصری که هر موزه برای سازماندهی فرش‌های موجود در موزه انتخاب کرده بود متفاوت بود. به همین دلیل عناصر ارائه‌شده در جدول‌ها متناسب با اطلاعات ذکرشده در هر موزه تنظیم شده است. همچنین شناسنامهٔ فرش در موزهٔ رسام عرب‌زاده دربردارندهٔ اطلاعات توصیفی مختصر نیز بود.

عناصر استخراج‌شده برای پاسخگویی به پرسش پژوهش به ترتیب در جدول ۱ برای موزه‌های داخلی و جدول ۲ برای موزه‌های خارجی ارائه شده است. در جدول عناصر به کار برده شده در شناسنامهٔ موزه‌های داخلی بررسی شده در پژوهش، نام موزه‌هایی که از این عناصر استفاده کرده‌اند و تعداد موزه‌هایی که این عناصر را به کار برده‌اند ذکر شده است.

با مراجعه به عناصر ارائه‌شده در جدول ۱و مشاهدهٔ فراوانی هر یک از عناصر، مشخص می‌شود در موزهٔ ملک ۸۰ عنصر، کاخ موزهٔ گلستان ۵۷ عنصر، موزهٔ فرش ایران ۴۲ عنصر، کاخ موزهٔ سعدآباد ۳۴ عنصر، موزهٔ هنرهای ملی ایران ۲۰ عنصر و موزهٔ رسام عرب‌زاده ۱۶ عنصر برای سازماندهی اطلاعات مربوط به فرش‌های موزه‌ای استفاده شده است. از بین ۱۱۶ عنصر به کار برده شده در شناسنامهٔ فرش‌های موزه‌ای، تنها ۵۴ عنصر در بین ۲ تا ۶ موزه مشترک است و ۶۲ عنصر دیگر فقط در یک موزه مورد استفاده قرار گرفته است. با توجه به تعداد ۶۲ عنصر غیرمشترک و این‌که تعداد عناصر غیرمشترک بسیار بیشتر از عناصر مشترک است، مشخص می‌شود که شناسنامهٔ فرش‌های موزه‌های مورد بررسی در پژوهش به لحاظ کاربرد عناصر مورد نیاز برای توصیف و سازماندهی اطلاعات مربوط به فرش‌های موزه‌ای هماهنگ و یکدست نیستند و هر کدام از موزه‌ها عناصر متفاوتی را در سازماندهی فرش‌های موزه‌ای مورد توجه قرار داده‌اند. از بین ۸۰ عنصر به کار برده شده در موزهٔ ملی ملک، ۴۲ عنصر منحصراً در این موزه به منظور سازماندهی اطلاعات فرش مورد استفاده قرار گرفته است. برخی از این عناصر از جمله تاریخ عکاسی، طول و عرض عکس، رزولوشن فایل اصلی، قطع دوربین و ... مربوط به تصویر فرش هستند که به دلیل دیجیتالی بودن شناسنامهٔ فرش در موزهٔ ملی ملک این عناصر اهمیت بیشتری یافته‌اند.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

جدول ۱: عناصر به کار برده شده در شناسنامهٔ فرش‌های موجود در موزه‌های داخل کشور

عناصر	نام موزه	فراوانی		عناصر	نام موزه	فراوانی
ملیت	موزهٔ ملی ملک	۱		عنوان	موزهٔ فرش ایران	۱
نام شیء (اثر)	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک	۴		محل بافت	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک	۴
محل نگهداری	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ رسام عرب‌زاده، موزهٔ فرش ایران	۴		فن/ سبک بافت	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ هنرهای ملی ایران	۵
سبک یا مکتب طرح	موزهٔ ملی ملک	۱		وضعیت محل نگهداری	کاخ موزهٔ گلستان	۱
نوع فرش	موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ گلستان	۳		نوع سیستم گرمایشی/ سرمایشی	کاخ موزهٔ گلستان	۱
آلودگی محیطی	کاخ موزهٔ گلستان	۱		سیستم تهویه مطبوع	کاخ موزهٔ گلستان	۱
اصالت اثر	موزهٔ ملی ملک، موزهٔ هنرهای ملی ایران	۲		ارزش هنری	موزهٔ ملی ملک	۱
ارزش اثر	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ ملی ملک	۲		ارزش نمایشی	موزهٔ ملی ملک	۱
دوره تاریخی	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک	۴		قدمت	موزهٔ فرش ایران، کاخ موزهٔ سعدآباد، کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ هنرهای ملی ایران	۴
تاریخ بافت	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ هنرهای ملی ایران	۵		توضیح در مورد تاریخ بافت	موزهٔ ملی ملک	۱
تعداد قطعات	موزهٔ فرش ایران، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ هنرهای ملی ایران.	۴		تعداد	موزهٔ فرش ایران، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ هنرهای ملی ایران.	۴
جنس	موزهٔ فرش ایران، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ هنرهای ملی ایران، موزهٔ رسام عرب‌زاده	۵		جنس پود	کاخ موزه گلستان، موزه فرش ایران، موزه ملی ملک	۳
نسبت مواد مصرفی	کاخ موزهٔ گلستان	۱		نام طرح	موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ رسام عرب‌زاده، موزهٔ هنرهای ملی ایران	۴
رنگ متن/ رنگ غالب	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ رسام عرب‌زاده	۴		توضیح در مورد طرح اثر	کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ رسام عرب‌زاده، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک	۴
نوع پشم	موزهٔ فرش ایران	۱		گونهٔ نقش	موزهٔ ملی ملک	۱
جنس چله	کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران	۲		نام طرح متن/ حاشیه	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ رسام عرب‌زاده	۲
جنس پرز	کاخ موزهٔ گلستان	۱		محل طرح اثر	موزهٔ ملی ملک	۱

گلجام
دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۲
پاییز و زمستان ۱۳۹۶

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

علامت یا مارک	۲	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ ملی ملک		زبان کتیبه	موزهٔ ملی ملک		۱
محل کتیبه	۱	موزهٔ ملی ملک		شکل کتیبه	موزهٔ ملی ملک		۱
تعداد سطور کتیبه	۱	موزهٔ ملی ملک		رنگ کتیبه	موزهٔ ملی ملک		۱
نوع خط	۱	موزهٔ ملی ملک		متن کتیبه	موزهٔ ملی ملک		۱
رنگ اشکال متن	۲	کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ ملی ملک		تعداد رنگ‌ها	موزهٔ رسام عرب‌زاده، موزهٔ فرش ایران		۲
جنس رنگ (طبیعی/ شیمیایی)	۲	موزهٔ فرش ایران، کاخ موزهٔ گلستان		رنگ حاشیه‌های اصلی	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ رسام عرب‌زاده		۴
جنس تار	۳	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک		رنگ حاشیه‌های باریک	موزهٔ ملی ملک		۱
اندازهٔ طول	۶	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ رسام عرب‌زاده، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ هنرهای ملی ایران		وزن	موزهٔ ملی ملک		۱
				نام کارگاه	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ هنرهای ملی ایران		۴
اندازهٔ عرض	۶	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ رسام عرب‌زاده، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ هنرهای ملی ایران		نام بافنده	موزهٔ رسام عرب‌زاده، موزهٔ ملی فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ هنرهای ملی ایران		۶
ابعاد خاص	۱	موزهٔ ملی ملک		طراح	موزهٔ رسام عرب‌زاده، موزهٔ هنرهای ملی		۲
ضخامت	۱	موزهٔ ملی ملک		شکل	موزهٔ ملی ملک		۱
قطر	۱	موزهٔ ملی ملک		اقدامات خارق‌العاده	موزهٔ رسام عرب‌زاده		۱
شیرازه	۱	موزهٔ ملی ملک		رجشمار	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ رسام عرب‌زاده، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ هنرهای ملی ایران		۵
نوع گره	۲	موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک					
تعداد گره در ۶۵ میلیمتر	۱	موزهٔ ملی ملک		تعداد گره در ۱۰۰ میلیمتر	موزهٔ ملی ملک		۱
شیوهٔ پودگذاری	۱	موزهٔ ملی ملک		مدت بافت	موزهٔ رسام عرب‌زاده		۱
کاربرد اولیه	۱	موزهٔ ملی ملک		کاربرد ثانویه	موزهٔ ملی ملک		۱
نوع مالکیت	۴	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ هنرهای ملی ایران		مالکیت	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ هنرهای ملی ایران، موزهٔ ملی ملک		۵
آدرس مالک	۱	موزهٔ ملی ملک					
شمارهٔ اموال	۴	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران		نام تنظیم- کنندهٔ شناسنامه	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ فرش ایران، کاخ موزهٔ سعدآباد		۳
تاریخ تنظیم شناسنامه	۳	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران		تاریخ تملک	موزهٔ ملی ملک		۱
				محل شیء در مجموعه	کاخ موزهٔ سعدآباد، کاخ موزهٔ گلستان		۲
نام و امضا امین اموال	۴	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ هنرهای ملی ایران		تاریخ تحویل به محل نگهداری	موزهٔ ملی ملک، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ هنرهای ملی ایران		۳

گلجام
دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۲
پاییز و زمستان۱۳۹۶

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

چگونگی دستیابی	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، موزهٔ هنرهای ملی ایران	۵		وضعیت فعلی	کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ گلستان	۴
وضعیت آسیب‌شناسی اثر	کاخ موزهٔ گلستان، موزه ملی ملک	۲		شناسنامهٔ مرمتی و حفاظتی	موزهٔ ملی ملک	۱
تصاویر آسیبها	کاخ موزهٔ گلستان	۱		اولویت مرمتی اثر	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ ملی ملک	۲
گزارش مرمتی	موزهٔ ملی ملک	۱		آزمایش‌های مورد نیاز	کاخ موزهٔ گلستان	۱
بیدخوردگی	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد	۲		معایب	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ فرش ایران	۲
مرمت پیشین	موزهٔ ملی ملک	۱		نتایج آزمایشات	کاخ موزهٔ گلستان	۱
وضعیت مرمتی	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ هنرهای ملی ایران	۴		طول و عرض/ جغرافیایی محل کشف	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران	۴
طبقه‌بندی	کاخ موزهٔ گلستان، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران، موزهٔ هنرهای ملی ایران	۴		سال ارزشگذاری	موزهٔ ملی ملک	۱
				تاریخ ورود اثر به موزهٔ	موزهٔ ملی ملک	۱
تصویر (تصویر عمومی فرش)	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ ملی ملک	۲		شمارهٔ عکس/ اسلاید/ فایل	موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ گلستان	۲
شرکت در نمایشگاه	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ فرش ایران	۲		رزلوشن فایل اصلی	موزهٔ ملی ملک	۱
شیوهٔ تصویربرداری	موزهٔ ملی ملک	۱		طول و عرض عکس	موزهٔ ملی ملک	۱
قطع دوربین	موزهٔ ملی ملک	۱		تاریخ عکاسی	موزهٔ ملی ملک	۱
فرمت فایل اصلی	موزهٔ ملی ملک	۱		نام تصویربردار	موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ گلستان	۲
شرح تصویر	موزهٔ ملی ملک	۱		حوزهٔ جغرافیایی	موزهٔ ملی ملک	۱
شمارهٔ ردیف	کاخ موزهٔ گلستان	۱		وضعیت کلی اثر	موزهٔ ملی ملک	۱
شمارهٔ پرونده	کاخ موزهٔ گلستان	۱		آثار مرتبط	موزهٔ رسام عرب‌زاده	۱
منابع کتاب‌شناختی	موزهٔ فرش ایران، موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ گلستان	۳		نام و آدرس موزه	کاخ موزهٔ گلستان، موزهٔ ملی ملک، کاخ موزهٔ سعدآباد، موزهٔ فرش ایران	۴
پیوست اثر	کاخ موزهٔ گلستان	۱		اثر (فرش) مشابه	موزهٔ فرش ایران	۱
اقدامات پیشنهادی	کاخ موزهٔ گلستان	۱		کلیدواژه	موزهٔ ملی ملک	۱
توضیح در مورد وضع ظاهری فرش	موزهٔ فرش ایران	۱		گروه شیء	کاخ موزهٔ گلستان	۱

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

همچنین از بین ۵۴ عنصر به کار برده شده در کاخ موزهٔ گلستان، ۱۴ عنصر منحصراً در این موزه به منظور سازماندهی اطلاعات مربوط به فرش مورد استفاده قرار گرفته است. عناصری از قبیل وضعیت محل نگهداری، نوع سیستم سرمایشی و گرمایشی، آلودگی‌های محیطی، سیستم تهویهٔ مطبوع و ... از جمله این عناصر هستند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، بیشتر این عناصر مربوط به شرایط محیطی مربوط به نگهداری فرش‌هاست. شاید از دلایل توجه به این مفاهیم در شناسنامهٔ فرش‌های موجود در این موزه اهمیت شرایط مکان نگهداری این فرش‌ها در حفاظت و نگهداری از آن‌ها، نیازهای مرمتی و ... است.

اما در بین عناصر مشترک به کار برده شده برای سازماندهی اطلاعات مربوط به فرش‌های موزه‌ای، عنصر اندازهٔ طول/ عرض و نام بافنده بیشترین فراوانی را دارند و در واقع تمامی موزه‌ها این عناصر را مورد توجه قرار داده‌اند. همچنین عناصری از قبیل تاریخ بافت، جنس، رجشمار، شیوهٔ دستیابی و مالکیت با فراوانی ۵ نیز نسبت به سایر عناصر بیشتر مورد توجه واقع شده‌اند. فراوانی کاربرد این عناصر نشان‌دهندهٔ میزان اهمیت آن‌ها در سازماندهی فرش‌های موزه‌ای از دیدگاه موزه‌دارها و متخصصان سازماندهی در موزه‌هاست. همچنین این عناصر نقش مهمی در توصیف ویژگی‌های یک فرش و معرفی آن به علاقه‌مندان و مراجعه‌کنندگان به موزه‌ها دارند.

با مقایسهٔ عناصر موجود در شناسنامهٔ فرش موزه‌های مختلف ایران مشخص می‌شود که کاخ موزهٔ گلستان نسبت به سایر موزه‌ها به مباحث مربوط به مرمت اثر و مباحث حفاظتی در شناسنامهٔ فرش بیشتر پرداخته است. موزهٔ ملی ملک نیز به مباحث مربوط به کتیبه و تصویر فرش نسبت به سایر موزه‌ها توجه بیشتری کرده است؛ دیجیتالی بودن شناسنامهٔ طراحی‌شده در موزهٔ ملک برای سازماندهی فرش‌های موزه‌ای از دلایل احتمالی توجه این موزه به چنین عناصری است.

با توجه به این‌که تمام فرش‌های موجود در موزهٔ رسام‌عرب‌زاده از آثار ارزشمند این استادند، شناسنامهٔ فرش‌ها در این موزه بیشتر دربردارندهٔ محتوا و مفهوم پیامی هستند که هنرمند مورد نظر خواهان انتقال آن به مشاهده‌کنندگان فرش است. همچنین این شناسنامه‌ها دربردارندهٔ ویژگی‌هایی است که شاید در سایر فرش‌ها کمتر قابل مشاهده است؛ از جملهٔ این ویژگی‌ها، عنصر اقدامات خارق‌العاده است.

با بررسی تمامی عناصر جدول ۱ مشخص می‌شود که شناسنامهٔ فرش در هر یک از موزه‌ها با توجه به ویژگی‌های فرش‌های موجود در آن موزه طراحی شده است. مثلاً به دلیل این‌که فرش‌های موجود در موزهٔ ملی ملک و موزهٔ رسام عرب‌زاده موقعیت فیزیکی بهتری دارند، به موضوعاتی از قبیل مرمت و عناصر مرتبط با آن کمتر توجه شده است. همچنین در موزهٔ رسام عرب‌زاده موضوع مالکیت و عناصر مرتبط با آن مورد توجه نبوده است. این عامل منجر به این شده است که شناسنامهٔ فرش‌های موزه‌ای در هر موزه با توجه به ویژگی‌های فرش‌های موجود در آن موزه تنظیم شوند. اما این عامل نه تنها موجب پراکندگی و یکدست نبودن شده است، بلکه باعث نادیده گرفتن برخی عناصر مهم به منظور توصیف فرش و ارائه نشدن اطلاعات باارزش دربارهٔ فرش مورد نظر شده است. از جمله این عناصر می‌توان به سبک یا مکتب طرح، اصالت اثر، نسبت مواد مصرفی، آثار مرتبط، فرش مشابه، عناصر مربوط به تصویر فرش و مانند آن اشاره کرد. همچنین برخی عناصر که در درازمدت احتمال نیاز به آن‌ها وجود دارد، نیز نادیده گرفته شده‌اند که عناصر مربوط به مرمت از این قبیل عناصر محسوب می‌شود.

جدول ۲ عناصر به کار رفته در شناسنامهٔ فرش موزه‌های خارجی را نشان می‌دهد که از طریق وب‌سایت آن‌ها به دست آمده است. در مقابل هر عنصر نام و تعداد موزه‌هایی که عنصر ذکر شده را به کاربرده‌اند آمده است.

مطابق با آنچه در جدول ۲ آمده است، از بررسی عناصر به کار برده شده در شناسنامهٔ ۴۷ موزه خارجی، ۴۰ عنصر به دست آمد که از این تعداد ۳۳ عنصر مشترک و ۷ عنصر غیرمشترک است. همچنین با توجه به تعداد عناصر به کار برده شده در هر یک از این موزه‌ها می‌توان گفت موزهٔ Victoria and Albert Museum با ۲۴ عنصر، موزهٔ The New England Rug Society با

گلجام
دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۲
پاییز و زمستان ۱۳۹۶

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

جدول۲: عناصر به کاربرده شده برای معرفی و توصیف فرش در وبسایت موزههای خارجی

عناصر	موزه‌ها	فراوانی
منطقهٔ جغرافیایی محل بافت (Geography)	Saint Louis Art Museum, Brooklyn Museum, Austrian Museum of Applied Arts, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Symmetry and Pattern The Art of Oriental Carpet, The New England Rug Society, the de Young, Abegg Stiftung, the Ashmolean, Asian Art Museum	۱۱
وزن (Weight)	The Metropolitan Museum of Art	۱
کشور محل بافت (Country)	Cleveland Museum of Art, Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Saint Louis Art Museum, Art Institute Chicago, The Textile Museum, Brooklyn Museum, The Armenian Rugs Society, Hermitage Museum, Tokyo National Museum, Museum of Islamic Art, Austrian Museum of Applied Arts, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Louvre Museum, Staatliche Museen zu Berlin, Poldi Pezzoli Museum, Textile Museum of Canada, Freer/ Sackler, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, The Russian Museum, j.paul Getty Museum, Symmetry and Pattern The Art of Oriental Carpet, National Gallery of Art, The New England Rug Society, Denver Art Museum, Museum of Applied Arts, Art Collections Museum, the de Young, LACMA, Fundação Calouste Gulbenkian, Benaki Museum, The David Collection, Israel Museum, the Ashmolean, DANON, Henry Art Museum, Asian Art Museum	۳۸
رنگ (Color)	The Textile Museum, The Armenian Rugs Society, Hermitage Museum, Austrian Museum of Applied Arts, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, Ministerio de Education, Cultura y Deport, Symmetry and Pattern The Art of Oriental Carpet	۸
شهر یا منطقهٔ محل بافت (City or Region)	Cleveland Museum of Art, Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, The Textile Museum, Hermitage Museum, Austrian Museum of Applied Arts, victoria and Albert Museum, Louvre Museum, Staatliche Museen zu Berlin, Poldi Pezzoli Museum, Freer/ Sackler, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, j.paul Getty Museum, National Gallery of Art, The New England Rug Society, Fundação Calouste Gulbenkian, Benaki Museum, Israel Museum, the Ashmolean, Asian Art Museum	۱۷
نوع تار (type weft)	The Armenian Rugs Society, The New England Rug Society	۲
رنگ پود (Color Warp)	The Armenian Rugs Society, The New England Rug Society	۲
جنس پود (Medium Warp)	Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, The Textile Museum, The Armenian Rugs Society, Austrian Museum of Applied Arts, Victoria and Albert Museum, National Gallery of Art, The New England Rug Society, the Ashmolean	۹
علامت (Signed)	Saint Louis Art Museum	۱
رنگ زمینه (color Background)	Museum of Fine Arts Boston, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Poldi Pezzoli Museum, The New England Rug Society	۵
رنگ تصویر (color image)	Museum of Fine Arts Boston, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Poldi Pezzoli Museum	۴

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

۳	The Armenian Rugs Society, Victoria and Albert Museum, The New England Rug Society	نوع پود (type Warp)
۸	Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, The Textile Museum, The Armenian Rugs Society, Victoria and Albert Museum, National Gallery of Art, The New England Rug Society, the Ashmolean	جنس تار (Medium weft)
۸	Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, The Textile Museum, Austrian Museum of Applied Arts, Victoria and Albert Museum, National Gallery of Art, The New England Rug Society, the Ashmolean	جنس پرز (Medium pile)
۳۲	Cleveland Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Saint Louis Art Museum, Detroit Institute of Arts, Brooklyn Museum, Hermitage Museum, Tokyo National Museum, Museum of Islamic Art, Victoria and Albert Museum, Poldi Pezzoli Museum, Staatliche Museen zu Berlin, Textile Museum of Canada, Freer/ Sackler, j.paul Getty Museum, Kyoto National Museum, Denver Art Museum, Czartoryski Museum, Museum of Applied Arts, Art Collections Museum, the de Young, LACMA, The Indianapolis Museum of Art, Detroit Institute of Arts, Fundação Calouste Gulbenkian, Abegg Stiftung, Benaki Museum, The David Collection, Israel Museum, DANON, history museum of Armenia, Henry Art Museum Asian Art Museum	جنس (Material)
۴۲	Cleveland Museum of Art, Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Saint Louis Art Museum, Art Institute Chicago, Detroit Institute of Arts, Brooklyn Museum, The Armenian Rugs Society, Hermitage Museum, Tokyo National Museum, Museum of Islamic Art, Austrian Museum of Applied Arts, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Staatliche Museen zu Berlin, Poldi Pezzoli Museum, Textile Museum of Canada, Freer/ Sackler, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, j.paul Getty Museum, Ministerio de Education, Cultura y Deport, Symmetry and Pattern The Art of Oriental Carpet, National Gallery of Art, Kyoto National Museum, The New England Rug Society, Czartoryski Museum, Museum of Applied Arts, Art Collections Museum, LACMA, The Indianapolis Museum of Art, Detroit Institute of Arts, Fundação Calouste Gulbenkian, Benaki Museum, The David Collection, Israel Museum, the Ashmolean, DANON, history museum of Armenia, Henry Art Museum, Asian Art Museum	ابعاد طول- عرض (Dimensions)
۲۲	The Metropolitan Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Art Institute Chicago, Detroit Institute of Arts, Brooklyn Museum, Hermitage Museum, The Indianapolis Museum of Art, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Louvre Museum, Poldi Pezzoli Museum, Textile Museum of Canada, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, j.paul Getty Museum, Ministerio de Education, Cultura y Deport, Kyoto National Museu, LACMA, Fundação Calouste Gulbenkian, Benaki Museum, The David Collection, the Ashmolean, Asian Art Museum	توضیح {توضیحات کلی دربارهٔ فرش موردنظر} (Explain)
۱۳	Cleveland Museum of Art, Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, Art Institute Chicago, The Textile Museum, The Armenian Rugs Society, Victoria and Albert Museum, Poldi Pezzoli Museum, Fine arts museum, The New England Rug Society, Museum of Applied Arts, the de Young, history museum of Armenia	نوع گره (knot type)

گلجام
دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۲
پاییز و زمستان۱۳۹۶

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

۱	Cleveland Museum of Art	(Average - h) میانگین زمان بافت به ساعت
۱۱	Cleveland Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Brooklyn Museum, Staatliche Museen zu Berlin, National Gallery of Art, The Russian Museum, Poldi Pezzoli Museum, Denver Art Museum, Museum of Applied Arts, The Indianapolis Museum of Art, Asian Art Museum	مجموعه (Collection)
۷	Cleveland Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Brooklyn Museum, Victoria and Albert Museum, Staatliche Museen zu Berlin, Kyoto National Museum, the Ashmolean, DANON	محل قرارگیری فرش در موزه (Location)
۵	Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, Detroit Institute of Arts, The Armenian Rugs Society, Detroit Institute of Arts	طبقه‌بندی (Classification)
۱	Cleveland Museum of Art	(Group) گروه/ نوع اثر
۷	Philadelphia Museum of Art , The Armenian Rugs Society, Museum of Islamic Art, Austrian Museum of Applied Arts, Louvre Museum, Freer/ Sackler, Fine arts museum	تاریخ مالکیت {ورود به مجموعه} (Date)
۴۱	Cleveland Museum of Art, Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Saint Louis Art Museum, Art Institute Chicago, The Textile Museum, Detroit Institute of Arts, Brooklyn Museum, Hermitage Museum, Tokyo National Museum, Museum of Islamic Art, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Louvre Museum, Staatliche Museen zu Berlin, Poldi Pezzoli Museum, Textile Museum of Canada, Freer/ Sackler, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, j.paul Getty Museum, Ministerio de Education, Cultura y Deport, Symmetry and Pattern The Art of Oriental Carpet, National Gallery of Art, Kyoto National Museum, The New England Rug Society, Denver Art Museum, Museum of Applied Arts, Art Collections Museum, LACMA, The Indianapolis Museum of Art, Detroit Institute of Arts, Fundação Calouste Gulbenkian, Abegg Stiftung, Benaki Museum, The David Collection, Israel Museum, the Ashmolean, DANON, history museum of Armenia, Henry ArtMuseum	قدمت (Antiquity)
۲	Museum of Fine Arts Boston, The New England Rug Society	(Type wool) نوع پشم
۲۶	Cleveland Museum of Art, The Metropolitan Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Saint Louis Art Museum, Art Institute Chicago, The Textile Museum, Detroit Institute of Arts, Brooklyn Museum, Hermitage Museum, Victoria and Albert Museum, Louvre Museum, Textile Museum of Canada, Freer/ Sackler, Cultura y Deport, Symmetry and Pattern The Art of Oriental Carpet, The New England Rug Society, Denver Art Museum, Museum of Applied Arts, LACMA, The Indianapolis Museum of Art, Detroit Institute of Arts, Benaki Museum, Israel Museum, the Ashmolean, Henry Art Museum, Asian Art Museum	منشأ Provenance/ Credit) (Line
۳	Philadelphia Museum of Art, Victoria and Albert Museum, The Indianapolis Museum of Art	بافنده (Artist/maker)
۱۲	Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, Museum of Islamic Art, Victoria and Albert Museum, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, The New England Rug Society, LACMA, Benaki Museum, The David Collection, the Ashmolean, DANON, Asian Art Museum	دورهٔ تاریخی (Historical period)

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

۱	The Metropolitan Museum of Art	(Thread grad) شمارهٔ نخ
۱	Poldi Pezzoli Museum	(knots per dm۲) تعداد گره در متر مربع
۸	Philadelphia Museum of Art, The Armenian Rugs Society, Museum of Islamic Art, Austrian Museum of Applied Arts, Victoria and Albert Museum, The British Museum, The David Collection, Asian Art Museum	عنوان (Title)
۲۴	Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Saint Louis Art Museum, Detroit Institute of Arts, Brooklyn Museum, Museum of Islamic Art, Austrian Museum of Applied Arts, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Textile Museum of Canada, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, Ministerio de Education, Cultura y Deport, Symmetry and Pattern The Art of Oriental Carpet, National Gallery of Art, The New England Rug Society, the de Young, The Indianapolis Museum of Art, Detroit Institute of Arts, the Ashmolean, Cleveland Museum of Art, Henry Art Museum, Asian Art Museum	شمارهٔ دسترسی (Access Number)
۸	The Metropolitan Museum of Art, Detroit Institute of Arts, Brooklyn Museum, Louvre Museum, Ministerio de Education, Cultura y Deport, The Indianapolis Museum of Art, Asian Art Museum	فرهنگ (Culture)
۲	Museum of Fine Arts Boston, Art Institute Chicago	(Technique) سبک بافت
۲۲	Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, Philadelphia , Museum of Art, The Textile Museum, Detroit Institute of Arts, Hermitage Museum, Museum of Islamic Art, Austrian Museum of Applied Arts, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Louvre Museum, Poldi Pezzoli Museum, j.paul Getty Museum, Ministerio de Education, Cultura y Deport, Symmetry and Pattern The Art of Oriental Carpet, National Gallery of Art, Kyoto National Museum, The New England Rug Society, Denver Art Museum, Abegg Stiftung	طرح (Pattern)
۴۷	Cleveland Museum of Art, Museum of Fine Arts Boston, The Metropolitan Museum of Art, Philadelphia Museum of Art, Saint Louis Art Museum, Art Institute Chicago, The Textile Museum, Detroit Institute of Arts, Brooklyn Museum, Hermitage Museum, Tokyo National Museum, Museum of Islamic Art, Victoria and Albert Museum, The British Museum, Louvre Museum, Staatliche Museen zu Berlin, Poldi Pezzoli Museum, Textile Museum of Canada, Freer/ Sackler, Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü, j.paul Getty Museum, Ministerio de Education, Cultura y Deport, Symmetry and Pattern The Art of Oriental Carpet, National Gallery of Art, Kyoto National Museum, The New England Rug Society, Denver Art Museum, Museum of Applied Arts, Art Collections Museum, LACMA, The Indianapolis Museum of Art, Detroit Institute of Arts, Fundação Calouste Gulbenkian, Abegg Stiftung, Benaki Museum, The David Collection, Israel Museum, the Ashmolean, DANON, history museum of Armenia, Henry ArtMuseum, Denver Art Museum, The Russian Museum, louvre Museum, The Textile museum, The De Young, Abegg Stiftung, Asian Art Museum	تصویر (Picture)

گلجام
دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۲
پاییز و زمستان۱۳۹۶

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

۱	Victoria and Albert Museum	شکل هندسی (Form)
۳	j.paul Getty Museum, Ministerio de Education, Cultura y Deport, Detroit Institute of Arts	کارگاه/ محل بافت (Manufactory)
۴	Victoria and Albert Museum, Louvre Museum, LACMA ,Fundação Calouste Gulbenkian	منابع کتاب‌شناختی (Bibliographic References)

۱۹ عنصر، موزهٔ The Metropolitan Museum of Art با ۱۸ عنصر و موزهٔ Museum of Fine Arts Boston با ۱۷ عنصر به ترتیب کامل‌ترین شناسنامه را نسبت به سایر موزه‌های خارجی مورد بررسی در پژوهش حاضر دارند. با توجه به داده‌های آمده در جدول ۲، مشاهده می‌شود که عنصر تصویر، اندازهٔ فرش، قدمت، جنس و کشور محل بافت مهم‌ترین عناصر برای توصیف فرش از نظر تنظیم‌کنندگان شناسنامهٔ فرش در موزه‌های خارج از کشور محسوب می‌شوند. همچنین شمارهٔ نخ، تعداد گره در متر مربع، میانگین زمان بافت به ساعت، نوع اثر، علامت، نوع پشم، نوع تار، رنگ پود و وزن کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. لازم به ذکر است که عنصر منشأ نیز از عناصری است که بیشتر موزه‌های خارجی به آن توجه کرده‌اند؛ این عنصر معادل عنصر شیوهٔ مالکیت در شناسنامهٔ فرش‌های موجود در موزه‌های داخلی است. عنصر تصویر نیز تنها عنصری است که در همهٔ موزه‌های خارجی مورد بررسی در پژوهش حاضر به کار برده شده است. این عامل نشان‌دهندهٔ اهمیت حضور این عنصر در تهیهٔ شناسنامهٔ دیجیتالی و برخط (آنلاین) موزه‌هاست.

از موارد قابل توجه در شناسنامهٔ فرش‌های موجود در موزه‌های خارج از کشور، سه عنصر شمارهٔ دسترسی، عنوان نمایشگاه و مکان فرش در موزه است. این عناصر از عناصر توصیف‌کنندهٔ فرش نیستند، اما برخی از موزه‌های مهم به آن‌ها توجه کرده‌اند. از جمله دلایل احتمالی توجه به این عناصر در موزه‌های خارجی می‌توان به فراهم کردن شرایط مناسب برای دسترسی آسان به فرش مورد نظر برای مخاطبان و بازدیدکنندگان، بازیابی آسان‌تر اطلاعات مربوط به فرش مورد نظر، افزایش سرعت و بازدهی فرایندهای مدیریتی در موزه‌ها و مانند آن اشاره کرد.

با مقایسهٔ عناصر به کار رفته در شناسنامهٔ فرش‌های موزه‌ای در داخل و خارج از کشور مشخص می‌شود که شناسنامهٔ فرش در موزه‌های داخل کشور عناصر جامع‌تر و کامل‌تری نسبت به شناسنامهٔ فرش در موزه‌های خارج از کشور را در بر دارند. تنظیم‌کنندگان شناسنامهٔ فرش در داخل کشور از زاویه‌های متفاوتی فرش و ویژگی‌های آن را مورد توجه قرار داده‌اند و در مورد هر مفهوم سعی کرده‌اند با کاربرد تعداد عناصر مرتبط بیشتر به توصیف و تبیین دقیق اطلاعات بپردازند. از جمله عناصر مربوط می‌توان به مالکیت، عناصر مربوط به مرمت، عناصر مربوط به رنگ فرش، عناصر مربوط به توصیف ظاهری فرش و مانند آن اشاره کرد. همچنین از عناصر بسیار مهمی که موزه‌های داخلی به آن‌ها توجه کرده‌اند و در موزه‌های خارجی مغفول مانده است، می‌توان از ویژگی‌هایی چون مرمت، ویژگی‌های محل نگهداری، نام طراح، اطلاعات مربوط به کتیبه، اصالت اثر، فرش‌های مشابه، آثار مرتبط و مانند آن نام برد.

تعداد موزه‌های خارجی در مقایسه با موزه‌های داخلی زیاد و عناصر به کار رفته در شناسنامهٔ فرش در این موزه‌ها کم است. همچنین تعداد عناصر مشترک در موزه‌های خارجی بیشتر از عناصر مشترک در موزه‌های داخلی است، اما در موزه‌های داخلی عناصر زیاد و تنوع در عناصر، موجب اشتراک کمتری شده است.

پرسش دوم: چه الگویی برای سازماندهی و مستندسازی اطلاعات مربوط به فرش در موزه‌ها پیشنهاد می‌شود؟

در پایان، به منظور ارائهٔ الگویی مناسب برای سازماندهی اطلاعات فرش‌های موزه‌ای، فراوانی عناصر استخراج‌شده مورد بررسی قرار گرفت و این عناصر با توجه به کاربرد و مفاهیمشان و همچنین به منظور سهولت در سازماندهی و تهیهٔ شناسنامه برای فرش‌های موزه‌ای در دو گروه

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

جدول ۳: گروه‌بندی عناصر

گروه اصلی	گروه فرعی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی
توصیفی	تاریخ	Antiquity (قدمت)	۴	۴۱	۴۵	Average - h (مدت بافت – ساعت)	۱	۱	۲
		Weaving Date (تاریخ باف)	۴		۴	توضیح در مورد تاریخ بافت	۱		۱
		History of Use (تاریخچه استفاده {کاربرد اولیه و ثانویه})	۱		۱	Date - Period (دوره تاریخی بافت فرش)	۴	۱۲	۱۶
	رنگ	Color Merging (رنگ حاشیه {اصلی، فرعی})	۴		۲	Color Background (رنگ متن)	۴	۵	۹
		Type Color (Natural, Chemical) (نوع {طبیعی/ شیمیای}رنگ)	۲		۲	Color Image (رنگ تصویر)	۲	۴	۶
		Numbers Color (تعداد رنگ‌ها)	۲		۲	Color Weft (رنگ پود)		۲	۲
	اندازه	Length (طول)	۶	۴۲	۴۸	Weight (وزن)	۱	۱	۲
		Width (عرض)	۶	۴۲	۴۸	Thickness (ضخامت)	۱		۱
		Specific dimensions (ابعاد خاص)	۱		۱	Number of Parts or Components (تعداد بخش‌ها یا اجزا)	۴		۴
		Diameter (قطر)	۱		۱	Form (شکل)	۱	۱	۲
	جنس	Material Weft (جنس پود)	۳	۹	۱۲	Material Warp (جنس چله/ تار)	۳	۸	۱۱
		Material Pile (جنس پرز)	۱	۸	۹	Materials Type (نوع مواد سازنده {پشم})	۲	۱	۳
		Materiall (جنس)	۵	۳۲	۳۷	Combination materials (نسبت مواد مصرفی)	۱		۱

گلجام
دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۲
پاییز و زمستان۱۳۹۶

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

گروه اصلی	گروه فرعی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی
توصیفی	تکنیک بافت	knot Name (نام/نوع گره)	۲	۱۳	۱۵	Number Warp (رج‌شمار)	۵		۵
		Weft Insertion (شیوه پودگذاری)	۱		۱	Number of Nodes Per ۶۵mm تعداد گره در ۶۵ میلیمتر	۱		
		Technique (فن/ سبک بافت)	۵	۲	۷	Number of Nodes Per ۱m۲ (تعداد گره در یک متر مربع)	۱	۱	۲
		Carpet/ Work Type (نوع فرش)	۳		۳	Type Weft (نوع پود)		۳	۳
		Type Warp (نوع تار)		۲	۲	Thread Grad (شماره نخ)		۱	۱
	کتیبه	Inscription, Signature, Marks and Labels کتیبه (نوشته خطی، امضا، نشانه، برچسب)	۲	۱	۳	Typeface/ Letterform (نوع خط)	۱		۱
		Inscription Color (رنگ کتیبه)	۱		۱	Inscription Text (متن نوشته خطی)	۱		۱
		Inscription Shape (شکل کتیبه)	۱		۱	Inscription Position (محل نوشته خطی)	۱		۱
		Number Line Inscription (تعداد سطرهای کتیبه)	۱		۱	Inscription Language (زبان نوشته خطی)	۱		۱
	طرح	Type Pattern (نوع طرح)	۱		۱	Pattern Position (محل طرح فرش)	۱		۱
		Designer Name (نام طراح)	۲		۲	Artist/Maker (Weaver) Name (نام بافنده)	۶	۳	۹
		Pattern Position (محل طرح اثر)	۱		۱				
		Type Pattern (سبک یا مکتب طرح)	۱		۱	Image Type (گونه نقش)	۱		۱
		Pattern Name (نام طرح متن/ حاشیه)	۴	۲۲	۲۶	Explain Pattern (توضیح در مورد طرح فرش)	۴		۴

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

گروه اصلی	گروه فرعی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی
توصیفی	عکس	Photograph Number (شماره عکس)	۲			Method Imaging (شیوه تصویربرداری)	۱		۱
		Photograph Negative Number (شماره نگاتیو عکس)	۱		۱	Cameraman Name (نام تصویربردار)	۱		۱
		Format Cameras (فرمت دوربین)	۱		۱	Original File Format (فرمت فایل اصلی)	۱		۱
		Explain Picture (شرح عکس)	۱		۱	Cataloguer Name (نام شناسنامه‌نویس)	۳		۳
		تصویر عمومی فرش	۲	۴۷	۴۹	اندازه عکس	۱		۱
		Recording Date (تاریخ ثبت)	۳		۳	Resolution original file رزولشن فایل اصلی	۱		۱
	طبقه بندی	Classification (طبقه‌بندی)	۴	۵	۹	Collection (مجموعه)		۱۱	۱۱
		Category (طبقه)	۴	۱	۵	Culture (فرهنگ)		۸	۸
		Group (گروه)	۱	۱	۲	Current Location (مکان فعلی {در مجموعه})	۲	۷	۹
	عنوان	Object Name (نام شیء)	۴		۴	Carpet Title (عنوان فرش)	۱	۸	۹
	محل بافت	Manufacturer Country (کشور سازنده {کارگاه})	۱	۳۸	۳۹	Site Access (جزئیات دسترسی فیزیکی به محل کشف {طول و عرض جغرافیای محل کشف})	۴		۴
		Geography (منطقه جغرافیایی)	۱		۱	Workshop (نام کارگاه)	۴		۴
		Carpet Weave Place (City) (محل بافت فرش)	۴	۳	۷				

گلجام
دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۲
پاییز و زمستان ۱۳۹۶

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

گروه اصلی	گروه فرعی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی
مدیریتی	مرمت	Pictures of Damages (تصاویر آسیب‌ها)	۱		۱	Pathology Carpet (وضعیت آسیب‌شناسی فرش)	۲		۲
		Required Experiments (آزمایش‌های موردنیاز)	۱		۱	History Conservation (پیشینه مرمتی)	۱		۱
		Experiments Result (نتایج آزمایش‌ها)	۱		۱	Priority Conservation (اولویت حفاظتی و مرمتی)	۲		۲
		Conservation Note (یادداشت حفاظت و مرمت {گزارش مرمتی})	۱		۱	Conservation ID (شناسنامه مرمتی حفاظتی)	۱		۱
		Object Status Explain (توضیح در مورد وضع ظاهری)	۱		۱	Suggestion (اقدامات پیشنهادی)	۱		۱
		Moth corrosion (بیدخوردگی)	۱		۱	Object State (وضعیت فعلی)	۴		۴
		Environmental Condition Note (یادداشت شرایط محیط)	۱		۱				
	مالکیت	Carpet Number ((Accession Number (شماره منحصربه‌فرد فرش {شماره اموال})	۴		۴	On Entering the Museum (تاریخ ورود اثر به موزه)	۱		۱
		Owner Name (نام مالک)	۵		۵	Access Number (شماره دسترسی)		۲۴	۲۴
		Number Rows (شماره ردیف)	۱		۱	File Number (شماره پرونده)	۱		۱
		Acquisition Method (روش فراهم‌آوری)	۵	۲۶	۳۱	Date of delivery to site maintenance تاریخ تحویل به محل نگهداری	۱		۱
		Ownership Date تاریخ تملک	۱		۱	Index پیوست اثر	۱		۱
		نام و امضای امین اموال	۱		۱	Catalogue Date تاریخ تنظیم شناسنامه	۱		۱
		Cataloguer Name نام تنظیم‌کننده شناسنامه	۱		۱	Object Valuation Date سال ارزش‌گذاری فرش	۱		۱
		Object Valuation (ارزش اثر)	۱		۱	Exhibitive Valuation (ارزش نمایشی اثر)	۱		۱
		Art Valuation (ارزش هنری اثر)	۱		۱	اصالت اثر	۱		۱
		Ownership kind نوع مالکیت	۴		۴	Number (تعداد)	۴		۴
	مکان فرش	Environmental pollution آلودگی محیطی	۱		۱	Location (مکان فرش در موزه)	۱	۷	۸
		Distinguishing features ((performance Action (ویژگی‌های متمایز)	۱		۱	Conditioning System)سیستم تهویه مطلوب(	۱		۱
		System Cooling/ Heating نوع سیستم سرمایشی گرمایشی	۱		۱	Museum Name/ Address نام و آدرس موزه	۴		۴

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

گروه اصلی	گروه فرعی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی	نام عناصر	موزه‌های داخلی	موزه‌های خارجی	فراوانی
توصیفی	آثار مرتبط	Exhibition Title (عنوان نمایشگاه)	۲		۲	Related Work (آثار مرتبط)	۱		۱
		Keywords (کلیدواژه‌ها)	۱		۱	Bibliographic References ((Link (منابع کتاب‌شناختی {پیوند})	۳	۴	۷

اصلی توصیفی و مدیریتی قرار گرفتند. علاوه بر آن هر کدام از این گروه‌ها خود دارای زیرگروه‌های فرعی هستند. این گروه‌بندی‌ها با توجه به شناسنامه‌های موجود مورد بررسی قرار گرفته و با تأکید بر نقش عناصر در انتقال مفاهیم طرح شده‌اند.

همان‌طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌کنید، تعداد ۱۱۸ عنصر برای معرفی یک فرش و سازماندهی اطلاعات مربوط به آن ارائه شده است. لازم به ذکر است که معادل انگلیسی عناصر با تأکید بر کاربرد آن‌ها و معادل این عناصر در استانداردهای فراداده‌ای موزه‌ای انتخاب شده‌اند.

در گروه توصیفی ۱۲ گروه فرعی و ۷۸ عنصر قرار دارد. در گروه مدیریتی ۳ گروه فرعی و ۴۰ عنصر قرار دارد. لازم به ذکر است که دلیل اصلی این گروه‌بندی‌ها ایجاد سهولت در بازیابی، دسترسی، کاربرد، اشاعه و یکپارچه‌سازی اطلاعات مربوط به فرش در موزه‌ها و در واقع فراهم کردن شرایط مناسب برای سازماندهی و مستندسازی این اطلاعات است.

از آن‌جا که شناسنامهٔ اشیا موزه‌ای به دو نوع شناسنامهٔ عمومی و تخصصی تقسیم می‌شود و اطلاعات مندرج در هر کدام از این شناسنامه‌ها متناسب با نوع مخاطبان مربوط به آن متفاوت است و فراوانی عناصر به کار رفته یکسان نیست و اغلب تفاوت چشمگیری دارد، به منظورت سهولت سازماندهی اطلاعات اشیا موزه‌ای دو سطح توصیف برای آن‌ها معرفی شده است.

■ سطح اول

با توجه به اطلاعات موجود در شناسنامهٔ عمومی فرش‌های موجود در موزهٔ ملک و موزهٔ رسام عرب‌زاده و عناصر ارائه‌شده در وب‌سایت موزه‌های خارجی مورد بررسی و این‌که بیشتر عناصر به کاربرده شده در آن‌ها توصیف‌کنندهٔ فرش به عنوان یک شیء موزه‌ای هستند، سطح اول توصیف مخصوص مخاطبان عمومی موزه‌ها طراحی شد. این سطح دربردارندهٔ ۲۷ عنصری است که شیء (فرش) موردنظر را معرفی و توصیف می‌کند و فراوانی بالایی در شناسنامه‌های بررسی شده دارد. دلیل این انتخاب آن است که تعداد بسیار زیادی از مخاطبان موزه‌ها علاقه‌مند به کسب اطلاعات در مورد اشیا به نمایش درآمده در موزه‌ها هستند و علاقه‌ای به مباحث مدیریتی ندارند. از طرفی بسیاری از مباحث مدیریتی جز اطلاعات تخصصی یا محرمانه در موزه محسوب می‌شوند که فقط مسئولان موزه باید در جریان این اطلاعات باشند. لازم به یادآوری است که سه عنصر عنوان نمایشگاه، شمارهٔ دسترسی و مکان فرش در موزه نیز برای ارائهٔ اطلاعات بیشتر به مخاطبان موزه‌ها در این سطح قرار گرفتند. این سطح در تمامی موزه‌های بزرگ و کوچک، تخصصی و غیرتخصصی یکسان در نظر گرفته شده است. عناصر قرار گرفته در این سطح در جدول شماره ۴ بیان شده‌اند.

لازم به ذکر است به منظور سهولت دسترسی بازدیدکنندگان موزه عناصری چون شمارهٔ دسترسی، آدرس موزه، منابع کتاب‌شناختی و آثار مرتبط با صلاحدید متخصصان و به منظور سهولت در دسترسی و فراهم کردن اطلاعات مرتبط برای فرش مورد نظر در سطح اول توصیف تعبیه شده‌اند.

■ سطح دوم

سطح دوم توصیف برای سازماندهی و مستندسازی فرش در موزه‌ها و دربردارندهٔ همهٔ عناصر موجود در دو گروه توصیفی و مدیریتی

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

جدول شماره ۴:

Antiquity (قدمت) Weaving Date (تاریخ بافت) Color Merging (رنگ حاشیه {اصلی، فرعی}) Length (طول) Width (عرض) Materiall (جنس) knot Name (نام/نوع گره) Artist/Maker (Weaver) Name (نام بافنده) Object Name (نام شیء) Material Weft (جنس پود)	Technique (فن/ سبک بافت) Pattern Name (نام طرح متن/ حاشیه) Photo (تصویر عمومی فرش) Classification (طبقه‌بندی) Manufacturer Country (کشور سازنده/ ملیت) Carpet Weave Place (City) (محل بافت فرش {شهر}) Collection (مجموعه) Workshop نام کارگاه Access Number (شماره دسترسی) Material Warp (جنس چله/ تار)	Date - Period (دوره تاریخی بافت فرش) Color Background (رنگ متن) Date - Period (دوره تاریخی بافت فرش) Color Background (رنگ متن) Number Warp (رج‌شمار) Explain Pattern (توضیح در مورد طرح فرش) Museum Name (نام و آدرس موزه) Category (طبقه) Bibliographic References (Link) (منابع کتاب‌شناختی {پیوند}) Material Pile (جنس پرز)

است. دلیل این انتخاب آن است که برای سازماندهی و مستندسازی فرش در موزه‌ها، در کنار عناصر توصیفی، عناصر مدیریتی نیز مورد نیاز است. از جمله عناصری مدیریتی که در این سطح قرار می‌گیرند می‌توان به مالکیت، تاریخ مالکیت و نوع آن، موقعیت فرش در موزه و مانند آن اشاره کرد. با توجه به کاربرد و مفاهیم این عناصر، حضور عناصر مدیریتی در شناسنامهٔ فرش‌های موزه‌ای در فرآیندهای مدیریتی اهمیت بسیار زیادی دارد و موجب تسهیل آن‌ها می‌شود. از طرفی این عناصر زمینهٔ لازم را برای ارتباط موزه‌ها با یکدیگر و در واقع اشاعهٔ اطلاعات مربوط به اشیا موزه‌ای (فرش) فراهم می‌کنند.

■ بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به پژوهش انجام‌شده در زمینهٔ اشیای موزه‌ای (لاتام، ۲۰۱۲)، در این پژوهش نیز فرش‌های موزه‌ای به عنوان یک سند دارای اطلاعات ارزشمند تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و مانند آن در نظر گرفته شده است. با توجه به آنچه در پژوهش امینی (۱۳۹۰) به آن تأکید شده است، یعنی شیوهٔ صحیح ارائهٔ اطلاعات فرش‌های موزه‌ای در این پژوهش شناسنامهٔ فرش‌های موزه‌ای و عناصری که اطلاعات فرش‌های موزه‌ای را ارائه می‌دهند، برای مطالعه مورد توجه قرار گرفتند.

با در نظر گرفتن نوع و مفاهیم عناصر به کار رفته در شناسنامهٔ فرش در موزه‌های داخل کشور، نوعی پراکندگی و نبود یکپارچگی در مفاهیم و عناصر به کار برده شده برای ثبت و سازماندهی اطلاعات فرش‌های موزه‌ای مشاهده می‌شود. از مهم‌ترین دلایل احتمالی آن می‌توان به نبود یک الگو و در واقع شناسنامه‌ای استاندارد برای ارائه و ثبت اطلاعات مربوط به فرش‌های موزه‌ای اشاره کرد. چرا که شناسنامهٔ کامپیوتری اموال منقول فرهنگی برای ثبت اطلاعات تمامی اشیا موزه‌ای طراحی شده است و با توجه به ویژگی‌های فرش‌های موزه‌ای، دارای قابلیت کافی برای سازماندهی اطلاعات فرش‌های موزه‌ای نیست. در واقع این شناسنامه پاسخگوی بسیاری از ویژگی‌های مهم فرش‌های موزه‌ای از جمله، سبک بافت (نوع گره)، نوع طرح، ویژگی‌های تار، پود، پرز و مانند آن نیست.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

همچنین با مشاهدهٔ نوع و میزان فراوانی عناصر به کار رفته در شناسنامهٔ فرش‌های موجود در موزه‌های خارج از کشور و مقایسه آن با عناصر به کار برده شده در موزه‌های داخل کشور مشخص می‌شود که هرچند عناصر به کار رفته در شناسنامهٔ موزه‌های خارجی از پراکندگی کمتری نسبت به عناصر به کار رفته در موزه‌های داخلی برخوردارند اما در موزه‌های خارج از کشور نیز الگوی مشخصی برای ثبت اطلاعات فرش‌های موزه‌ای وجود ندارد. مقایسهٔ شناسنامه‌های داخلی و خارجی نشان می‌دهد که موزه‌های داخلی نسبت به موزه‌های خارجی در ثبت اطلاعات مربوط به فرش‌های موزه‌ای تخصصی‌تر عمل کرده‌اند و شناسنامهٔ فرش در موزه‌های داخلی عناصر مناسب‌تر و تخصصی‌تری برای توصیف فرش نسبت به موزه‌های خارجی دارد. از دلایل احتمالی آن می‌توان به اهمیت، نقش و جایگاه فرهنگی و هنری فرش در بین مردم ایران، تاریخچه و خاستگاه فرش در ایران، ایرانی بودن بسیاری از متخصصان و بزرگان فرش دنیا و مانند آن اشاره کرد.

نبود مجموعه عناصر مشخص یکی از مشکلات اساسی در دسترسی درست و آسان به اطلاعات فرش‌های موزه‌ای، اطمینان از صحت اطلاعات، انجام پژوهش‌هایی در زمینهٔ فرش‌های موزه‌ای، امکان تعامل بین موزه‌های دربردارندهٔ فرش با یکدیگر، برگزاری نمایشگاه‌های مشترک فرش و مانند آن است.

سازماندهی فرش‌های موزه‌ای باید به گونه‌ای باشد که ضمن حفظ یکپارچگی، موانع موجود در زمینهٔ شناسایی و دسترسی به آن‌ها و اطلاعات مربوط به آن‌ها را تا حد امکان برطرف سازد. توصیف و سازماندهی محتوای اطلاعاتی فرش‌های موزه‌ای و مستندسازی این اطلاعات موجب بهبود خدماتی نظیر شناسایی، معرفی، اطلاع‌رسانی و نمایش اطلاعات فرش‌های موزه‌ای می‌شود. این امر همچنین می‌تواند در مقوله‌های آموزش و پژوهش در حوزهٔ فرش کاربرد داشته باشد و همچنین موجب تسهیل ارتباطات و تبادل اطلاعات میان موزه‌ها و سایر مراکز نگهداری حاوی فرش شود و تعامل بین آن‌ها را با سرعت بیشتری ممکن سازد. بنابراین پیشنهادهای زیر برای غنی‌سازی هرچه بیشتر شناسنامه‌های فرش در موزه‌ها ارائه شده است.

■ پیشنهادات:

- استفاده از عناصر متناسب با ویژگی‌های فرش به منظور سازماندهی و مستندسازی یکپارچه فرش‌های موزه‌ای در موزه‌های مختلف؛
- یکدست کردن شناسنامهٔ فرش در موزه‌های داخلی مورد بررسی در پژوهش حاضر؛
- دیجیتالی کردن شناسنامه‌های فرش در داخل کشور؛
- به کاربردن عناصری که در شناسنامه‌های برخط خارجی آمده است ولی به دلیل دیجیتالی نبودن شناسنامه‌ها در ایران به کار برده نشده‌اند؛
- تعامل موزه‌های ایرانی با موزه‌های خارجی به منظور رسیدن به شناسنامه‌ای یکدست؛

بررسی عناصر شناسایی‌شده در این پژوهش برای طراحی شناسنامه‌ای برای سازماندهی و مستندسازی سایر اشیا بافته شده به‌خصوص سایر اقلام فرش مانند گلیم، جاجیم، گبه و مانند آن در موزه‌ها.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

■ منابع:

- امینی، سرور (۱۳۹۰). حفاظت فرشهای موزهای در ابعاد کوچک با مطالعهٔ موردی نمونه فرش لهستانی واقع در موزه فرش. پایاننامهٔ کارشناسی ارشد، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- ایلخانی، مهشید (۱۳۹۲). بررسی حفاظتی مجموعه آثار موزهٔ هنرهای ملی با نگاه ویژه به زنجیر حفاظتی. پایاننامهٔ کارشناسی ارشد، دانشکدهٔ هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- تودهفلاح، لیلا (۱۳۹۰). بررسی و طبقهبندی اشیا مفرغی شمال غرب ایران (موزهٔ ایران باستان). پایاننامهٔ کارشناسیارشد، دانشکدهٔ ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- قلعه بیگیپور، مهدیه (۱۳۹۱). طبقهبندی سکههای صفوی موزهٔ خوی. پایاننامهٔ کارشناسیارشد، دانشکدهٔ ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- نوشینفرد، فاطمه و زینب فضایی قرهبلاغ (۱۳۹۲). «بررسی شیوههای سازماندهی، ذخیره و بازیابی اطلاعات در موزههای مجازی ایران». فصلنامه گنجینه اسناد، ۱(۲۳): ۱۱۵-۱۰۰.

- Latham, Kiersten F. (2012). Museum Object as Document: Using Buckland's Information Concepts to Understand Museum Experiences. Retrieved April 27, 2014. From:
- http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=17010682

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]

گلجام
دوفصلنامه
علمی - پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۲
پاییز و زمستان۱۳۹۶

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.20082738.1396.13.32.1.1]